

DOKUMENTÁRNÍ FILM

Jiří Trnka: Nalezený přítel

METODIKA PRO UČITELE

Jiří Trnka: Nalezený přítel

DOKUMENTÁRNÍ FILM

CHARAKTERISTIKA

Životopisný snímek *Jiří Trnka: Nalezený přítel* představuje život a tvorbu světově uznávaného tvůrce animovaných filmů Jiřího Trnky. Zároveň jsou ve filmu ukázky unikátních postupů loutkové animace, která celosvětově proslavila českou kinematografii. Film natočil spolu s Terezou Brdečkovou francouzský režisér Jöel Farges a tvorbu Jiřího Trnky tak sledujeme také perspektivou zahraničního umělce, která zachycuje nesnadné postavení umělců v nesvobodném světě v době studené války (1947 až 1989).

Dokumentární film můžete využít v krátké variantě 53 minut vhodné především pro žáky 2. stupně ZŠ, nebo ve variantě 80 minut, která je vhodnější pro studenty SŠ (gymnázíí).

Projekci dokumentárního filmu můžete vhodně doplnit o krátké animované filmy Jiřího Trnky:

- *Ruka* (1965, 18 minut) krátkometrážní, animovaný, loutkový
- *Pérák a SS* (1946, 13 minut) animovaný, krátkometrážní, komedie, válečný

O této možnosti se prosím informujte u provozovatele kina, kde plánujete vaši projekci.

Filmy nemají omezenou věkovou přístupnost.

RVP ZŠ/RVP G

Dokumentární film *Jiří Trnka: Nalezený přítel* je vhodný jako součást výuky v následujících předmětech ZŠ a gymnázií (všechny typy):

- výtvarná výchova (povinný)
- umění a kultura: doplňující vzdělávací obor filmová výchova
- člověk a společnost: občanská výchova, základy společenských věd

Osobnost Jiřího Trnky

Žáci / studenti se prostřednictvím projekce filmu seznámí s klíčovými událostmi života Jiřího Trnky. Představeny jsou jeho umělecké začátky ve dvacátých a třicátých letech minulého století, životní etapa po skončení druhé světové války, kdy spoluzakládal český animovaný film, období vrcholu tvorby v 50-tých letech dvacátého století a na počátku let 60tých a konečně závěr jeho života a jeho předčasná smrt v roce 1969.

OTÁZKY K DISKUZI:

- Co jste se ve filmu dozvěděli o Jiřím Trnkovi?
- Znáte nějaké další české filmaře, kteří jsou světově proslulí? (tj. Miloš Forman, Jiří Menzel, Jan Svěrák, Jan Švankmajer, Břetislav Pojar, Karel Zeman...)
- Jaká jsou nejznámější celosvětově uznávaná ocenění pro filmové tvůrce? (Oskari, Berlinale, Cannes)

CÍLE A VÝSTUPY:

Žáci/ studenti by se měli nejprve seznámit se základními informacemi o Jiřím Trnkovi. Dále by se měli dozvědět o českých filmových tvůrcích, kteří jsou součástí historie světové kinematografie.

Proč zaujaly filmy Jiřího Trnky režiséra Jöela Fargase?

Ve filmu vidíme ukázky z Trnkových nejslavnějších loutkových filmů, které komentuje francouzský režisér Jöel Fargas a Tereza Brdečková (režisérka a dcera Jiřího Brdečky, který byl spolupracovník a přítel Jiřího Trnky). Jöel Farges vysvětluje, jak Trnkovy filmy vznikající v socialistickém Československu vnímali diváci v západních zemích.

OTÁZKY K DISKUZI:

- Jak se režisér Jöel Farges poprvé setkal s tvorbou Jiřího Trnky?
- Proč ho filmy Jiřího Trnky tak zaujaly?

CÍLE A VÝSTUPY:

Žáci/ studenti zapojí poznatky z dějepisu o moderních dějinách. Cílem je na konkrétním svědectví Jöela Fargese ukázat jakými pravidly a omezeními se řídila tvorba v totalitním Československu. Zároveň diskuze ukáže, v čem spočívá výjimečnost Jiřího Trnky.

Loutková animace ve filmu

Animovaný film je druh filmu, který je snímáný po jednotlivých fázích, aby při přehrání plnou rychlostí vytvořil dojem plynulého pohybu – tj. animace. Původně ve světě vznikaly především animované filmy kreslené. Jiří Trnka a jeho spolupracovníci navázali na českou tradici loutkového divadla a rozvíjeli loutkovou animaci, která dosáhla celosvětové proslulosti.

OTÁZKY K DISKUZI:

- Se kterým loutkářem Jiří Trnka jako mladý tvůrce spolupracoval? (Skupa) Znáte jeho nejnámější loutkové postavy? (Spejbl a Hurvínek)
- Jakým způsobem Jiří Trnka ve filmu animuje loutky?
- Uměli byste na základě dokumentu popsat nejdůležitější rozdíly mezi kresleným a loutkovým filmem?
- Jakým způsobem vznikají animované filmy dnes?

CÍLE A VÝSTUPY:

Žáci / studenti se seznámí se souvislostmi (vztahem) loutkového divadla a filmové loutkové animace.

Svobodná tvorba umělce

V závěru se pozornost tvůrců dokumentu zaměřuje na poslední dílo Jiřího Trnky na krátký animovaný film Ruka z roku 1965, který uměleckou formou zachycuje téma svobody (svobodné tvorby) umělce. Film Ruka patří mezi nejslavnější krátkometrážní animované snímky dějin světové kinematografie.

OTÁZKY K DISKUZI:

- Co je to cenzura a co je autocenzura?
- Jak a čím byl Jiří Trnka podle tvůrců dokumentu omezen ve svobodné tvorbě?
- Co naopak podle režiséra Jöela Fargese omezovalo tvůrce v západních zemích?

CÍLE A VÝSTUPY:

Žáci/ studenti využijí znalostí z dějepisu (moderní dějiny) a seznámí se s konkrétními způsoby omezujícími svobodnou tvorbu umělce.

Filmová alegorie

Krátký animovaný loutkový film *Ruka* je alegorický příběh, který Jiří Trnka natočil na sklonku svého života (1965). Ve filmu vidíme loutky Paňáci (harlekýna) a Ruky.

OTÁZKY K DISKUZI:

- Co je to alegorie v literární tvorbě? Co jste se o ní učili?
- Zkuste vysvětlit, proč je snímek *Ruka* označován jako filmová alegorie?
- Jaký je Paňáca (harlekýn)? Co podle vás symbolizuje?
- Jaká je Ruka? Co podle vás symbolizuje?

CÍLE A VÝSTUPY:

Žáci/ studenti se seznámí s alegorií ve filmovém příběhu.

Svobodná tvorba umělce (spojení s dokumentem)

Film *Ruka* byl nadšeně přijat v zahraničí, zažíval úspěchy na zahraničních festivalech a dnes patří mezi nejvýznamnější díla světové kinematografie. V bývalém Československu se ale promítat nesměl. Po srpnové okupaci Sovětským svazem v roce 1968 byl film jako mnoho jiných uzamčen do trezoru a diváci ho mohli shlédnout až po revoluci v roce 1989.

OTÁZKY K DISKUZI:

- Ve filmu *Ruka* můžete objevit autobiografické prvky. Ve spojení s dokumentem, který jste viděli, můžete říci, které životní zkušenosti Jiřího Trnky v něm nalézáte?
- Proč si myslíte, že Jiří Trnka vytvořil film o svobodě umělce?
- Proč si myslíte, že film totalitnímu režimu vadil?
- Myslíte si, že jsou dnes umělci ve své tvorbě svobodní?

Filmová groteska

Film *Pérák a SS* je animovaná groteska z doby německé okupace (Protektorátu) během druhé světové války. Groteska je komická forma založená na gagu – situační komice.

OTÁZKY K DISKUZI:

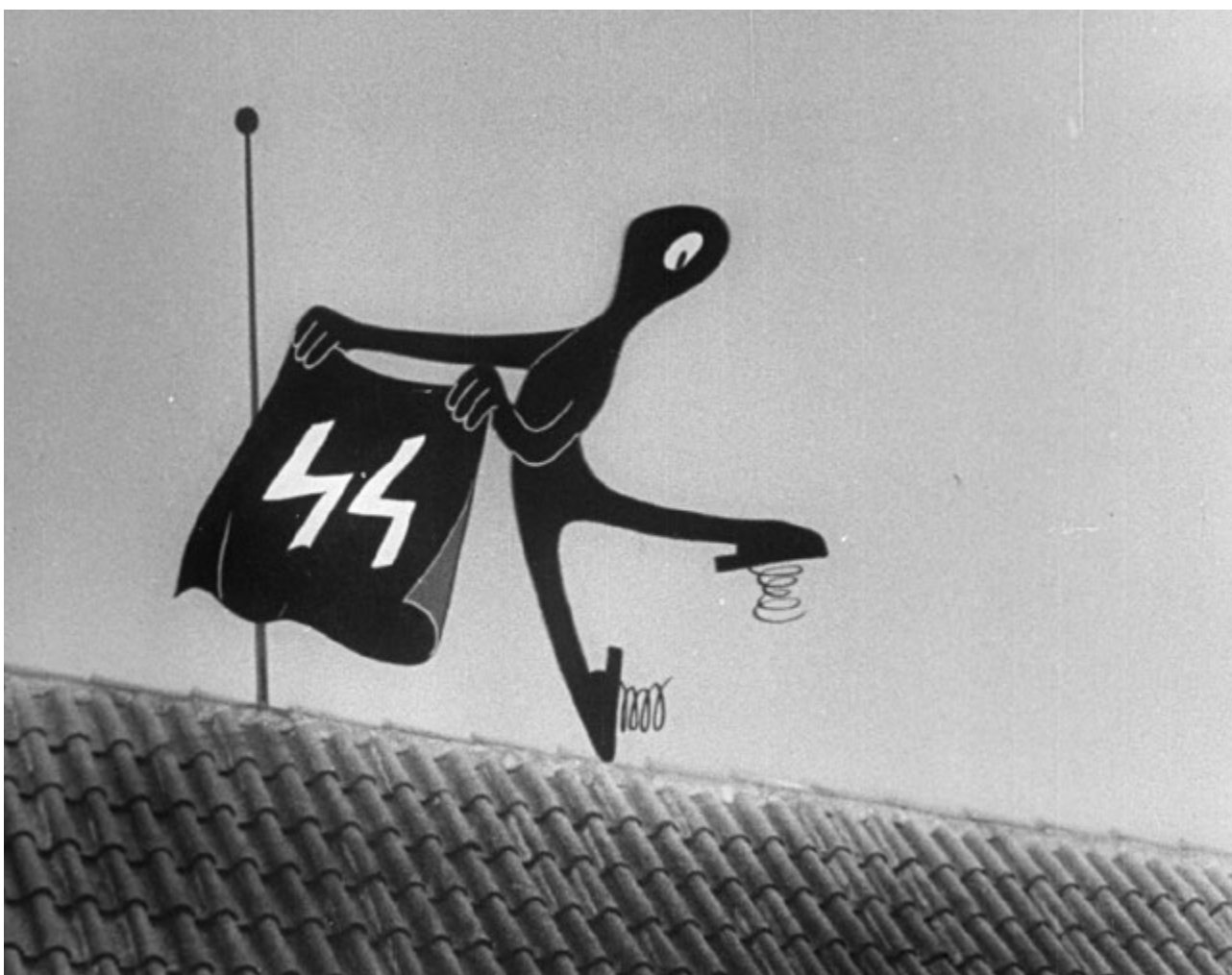
- Přečtete si společně nejprve příběh filmu.
- Kdo ve filmu hlavního hrdinu Péráka ohrožuje? Jakým nebezpečím čelí?
- Co je ve filmu (pro vás) směšné/ komické?
- Proč se někdy smějeme závažným/ smutným věcem?

Urbánní/ městská legenda

Film *Pérák a SS* zpracovává legendu o Pérákově, která se skutečně mezi lidmi za Protektorátu šířila v Praze, ale i v dalších městech. Urbánní/ městská legenda jsou smyšlené události, které se nestaly, ale objevují se i dnes. Jsou podobné takzvaným hoaxům.

OTÁZKY K DISKUZI:

- Znáte nebo slyšeli jste nějakou současnou urbánní/ městskou legendu ve svém okolí?
- Jak poznáte urbánní/ městskou legendu?
- Mohou podle vás být urbánní/ městské legendy nebezpečné, nebo jsou neškodné?

Jiří Trnka (narozen 24.2. 1912 v Plzni – zemřel 30.12. 1969 v Praze)

byl výtvarník, loutkář, divadelní scénograf, pedagog, ilustrátor a především autor, animátor a režisér loutkových animovaných filmů. S loutkovou tvorbou začínal u Josefa Skupy ve dvacátých letech minulého století. Po roce 1945 umělecky vedl znárodněné studio kresleného filmu, které pojmenoval Bratři v triku. Již jeho druhý film *Zvířátka a Petrovští* byl odměněn Velkou cenou na MFF Cannes. Brzy ale odešel do nového studia (Loutkový film Praha), kde realizoval své divácky nejúspěšnější a nejslavnější filmy, které získaly mnohá z nejprestižnějších světových filmových ocenění. Animované filmy Jiřího Trnky se promítaly po celém světě a reprezentovaly úspěchy socialistické kultury tehdejšího Československa, mimo jiné na světových výstavách (tzv. EXPO). Celovečerní snímek *Špalíček* uspěl na MFF v Benátkách (Zlatá medaile), *Císařův pekař* obdržel například Zlatou cívku Americké filmové rady a mnohé další Trnkovy filmy získaly význačné filmové ceny v mnoha zemích světa. Posledním filmem Jiřího Trnky se stal snímek *Ruka* (1965), který je otevřeným protestem proti útlaku a moci, která s člověkem manipuluje, a zbavuje jej možnosti svobodně pracovat a žít. V Československu se do roku 1989 nesměl promítat, ale ve světě se dočkal obrovského uznání a filmoví odborníci ho zařazují mezi nejlepší krátké animované snímky světové kinematografie všech dob.

REŽIJNÍ FILMOGRAFIE

<i>Ruka (1965)</i>	<i>O zlaté rybce (1951)</i>
<i>Archanděl Gabriel a paní Husa (1964)</i>	<i>Veselý cirkus (1951)</i>
<i>Kybernetická babička (1962)</i>	<i>Bajaja (1950)</i>
<i>Vášeň (1961)</i>	<i>Arie prerie (1949)</i>
<i>Sen noci svatojanské (1959)</i>	<i>Román s basou (1949)</i>
<i>Proč Unesco (1958)</i>	<i>Čertův mlýn (1949)</i>
<i>Cirkus Hurvínek (1955)</i>	<i>Císařův slavík (1948)</i>
<i>Osudy dobrého vojáka Švejka II. (1955)</i>	<i>Špalíček (1947)</i>
<i>Osudy dobrého vojáka Švejka III. (1955)</i>	<i>Liška a džbán (1947)</i>
<i>Osudy dobrého vojáka Švejka I. (1954)</i>	<i>Dárek (1946)</i>
<i>Dva mrazíci (1954)</i>	<i>Pérák a SS (1946)</i>
<i>Kuřásek a Kutilka jak ráno vstávali (1954)</i>	<i>Zvířátka a petrovští (1946)</i>
<i>Jak stařeček měnil až vyměnil (1953)</i>	<i>Zasadil dědek řepu (1945)</i>
<i>Staré pověsti české (1952)</i>	

KONTAKT

Pokud máte zájem o podrobnější informace a podmínky pro uspořádání projekce filmu **Jiří Trnka: Nalezený přítel**, kontaktujte vaše nejbližší či nejoblíbenější kino a ve spolupráci s ním pro vás projekci rádi zajistíme.

